דגם תשובות לשאלון בכלכלה, 2 יח"ל, מס' 63281 קיץ תשפ"ד, 2024

בדגם זה מפורטות התשובות על שאלות המבחן, וכן מפורטים הקריטריונים למתן הציון.
על כל סעיף של שאלה או על שאלה שלמה בשאלות שאין בהן סעיפים, יש להקליד ציון (באחוזים) מ־0 עד 100 (בלי קשר למספר הנקודות של הסעיף או השאלה במבחן).
בדגם מפורטים קריטריונים לחלוקת הניקוד בכל סעיף (לדוגמה: בסעיף שבו נדרשים הסבר ודוגמה יכולה להיות חלוקה של 60% להסבר ו־40% לדוגמה או כל חלוקה אחרת, על פי דרישות הדגם).
כדי להבטיח בדיקה שוויונית והוגנת, יש להקפיד על ציינון על פי קריטריונים אלה. עם זאת, נדרש שיקול דעת בהערכה, בייחוד בתשובות חריגות שקשה להעריכן על פי הדגם.

- תשובה שהוצג בה מודל מתאים אך השימוש בו שגוי תקבל 40% (ולהפך: שימוש מתאים במודל שגוי – 40%).
- תשובה שלא צוינה בה משמעות הצירים או שהשימוש בהם שגוי תקבל 30% מן הנקודות שניתנו לסרטוט.
- תשובה ללא חיצים וללא הסבר על השינוי בגדלים תקבל 80%.
- תשובה שלא הוצג בה מודל, אך ההסבר המילולי מלא תקבל 40%.
- תשובה שהוצג בה מודל ללא כותרת תקבל 95%.
- תשובה שהוצג בה מודל ללא כותרת וללא רישום על הצירים תקבל 80%.
- תשובה שהוצג בה היצע עולה משמאל לימין בשוק הכסף תקבל 90%.
- תשובה שלא הוצגה בה עקומת הביקוש לפי גמישות הביקוש תקבל 95%.

פרק ראשון

יש לענות על <u>שתיים</u> מן השאלות 1–5.

1. א. הגדרה – 50%, עקרון – 50%

יבוא הוא כלל הסחורות והשירותים הנקנים במדינה כלשהי ומובאים למדינה אחרת על מנת להשתמש או למכור אותם.

העיקרון שבא לידי ביטוי ביבוא הדבש לישראל הוא הסרת חסמים ותנועה עולמית של מוצרים וסחורות.

ב. הגדרה – 30%, השפעת אוליגפול – 35%, השפעת היבוא – 35%

אוליגפול הוא ענף מסוים הנשלט על ידי מספר קטן של מוכרים (אין תחרות חופשית). ההשפעה היא שמחיר הדבש גבוה יותר ממה שהיה מתקבל בשוק תחרותי. יבוא דבש מביא תחרות לענף ומוריד את מחיר הדבש.

ג. סרטוט – 60%, הסבר – 30%, כינוי השינוי – 10%

גידול ביבוא סחורות, מגדיל את הביקוש למטבע חוץ. עקומת הביקוש D_0 זזה ל־ D_1 ושער החליפין עולה מ־ e_0 ל־ e_1 . שינוי זה מכונה פיחות.

שוק מט"ח

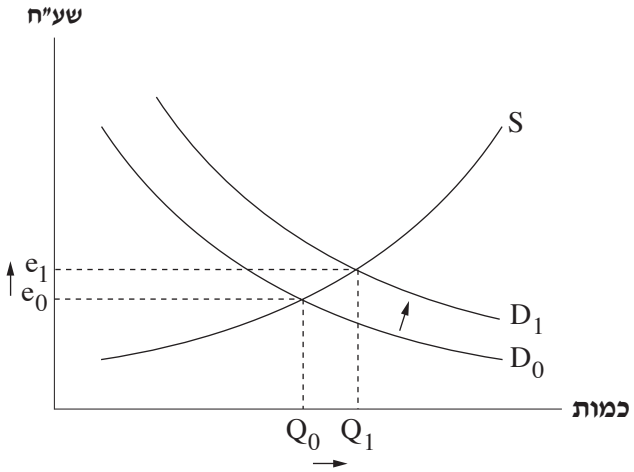

2. א. הגדרה – 100%

פדיון יצרנים הוא הכנסה גולמית של עסק כתוצאה מפעילותו העסקית בתקופה מסוימת.

ב. סרטוט – 60%, הסבר – 40%

הפגיעה ביבולי הקפה המשמשים לייצור קפה, הזיזה את עקומת היצע הקפה מ־ S_0 ל־ S_1 . מחיר הקפה עלה מ־ p_0 ל־ p_1 והכמות המבוקשת ירדה מ־ q_0 ל־ q_1 . על פי המתואר בשאלה פדיון היצרנים ירד, כך שגמישות הביקוש בשוק הקפה היא גדולה מ־1 (גמישה) ולכן אחוז הירידה בכמות המבוקשת גדולה מאחוז העלייה במחיר הקפה ופדיון היצרנים ירד.

שוק הקפה

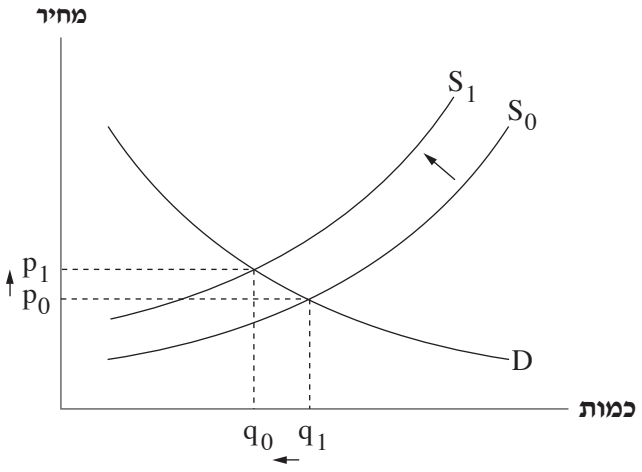

ג. סרטוט – 60%, הסבר – 40%

תה וקפה הם מוצרים תחליפיים. הירידה בכמות הקפה הנצרכת, מגדילה את הביקוש לתה. עקומת הביקוש זזה מ־ D_0 ל־ D_1 . הכמות המבוקשת גדלה מ־ q_0 ל־ q_1 והמחיר עולה מ־ p_0 ל־ p_1 . הוצאות הצרכנים על תה עלו מ־ p_0q_0 ל־ p_1q_1 .

שוק התה

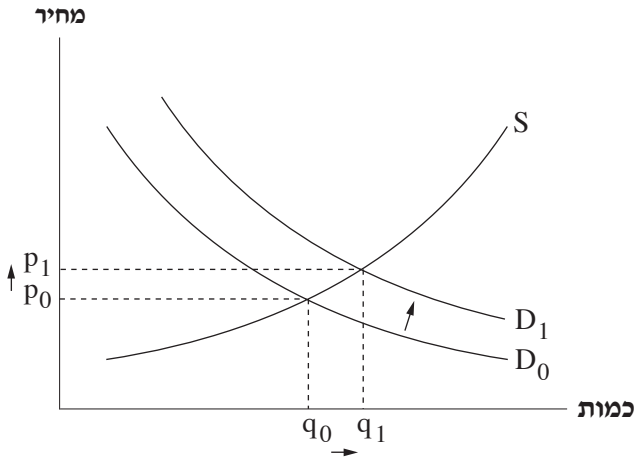

3. א. הגדרה – 100%

אינפלציה היא עליית מחירים מתמשכת של כלל הסחורות והשירותים במשק (ירידה של הערך הריאלי של המטבע המקומי).

ב. הגדרה – 10%, סרטוט – 60%, הסבר – 30%

המדיניות שבנק ישראל נוקט היא מדיניות מוניטרית מצמצמת. כלומר בנק ישראל מצמצם את כמות אמצעי התשלום במשק (M) במטרה להעלות את שער הריבית להקטין ביקושים ולבלום את האינפלציה. היצע הכסף זז מ־ M_0 ל־ M_1 , יתרות ריאליות יורדות מ־ $\frac{m_0}{p}$ ל־ $\frac{m_1}{p}$ ושער ריבית עולה מ־ r_0 ל־ r_1 .

שוק הכסף

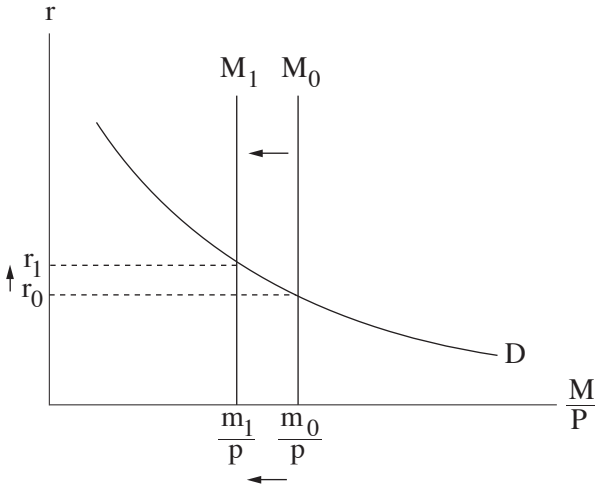

ג. השפעה – 30%, הסבר – 70%

השפעה של השינוי בשער הריבית היא התחזקות של המטבע המקומי. הסיבה לכך היא שעליית הריבית גורמת לעלייה בתנועות מט"ח לארץ לצורך השקעה.

4. א. הגדרה – 40%, כל סיבה – 30%

התופעה נקראת בריחת מוחות שהיא הגירה של עובדים משכילים ומיומנים ממדינה למדינה. סיבות:

- אבטלה
- שיפור בתנאי השכר
- אפשרויות למחקר והתפתחות מקצועית

ב. סרטוט – 60%, הסבר – 40%

הגירת העובדים תוריד את עקומת אפשרויות היצור ועקומת התמורה תרד שמאלה ולמטה לנסיגה כלכלית.

עקומת התמורה

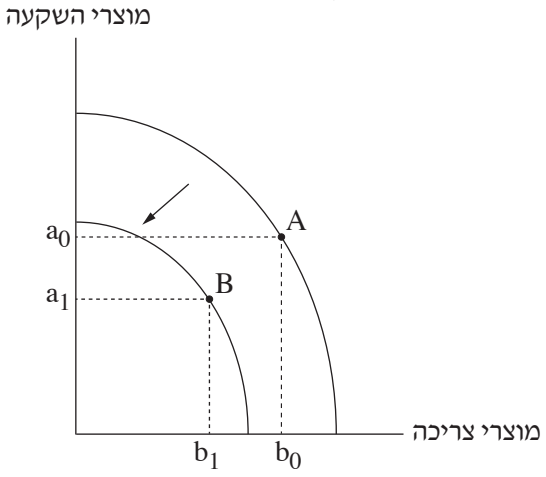

ג. הסבר – 100%

הגירת העובדים מתייחסת למאפיין של הסרת מגבלות על כניסת מהגרי עבודה.

5. א. הסבר – 50%, השפעה – 50%

הון אנושי הוא סך המיומנויות של האדם (כישורים מולדים וכישורים נרכשים) בשוק העבודה להן יש השפעה על פריון העבודה והתוצר במשק. ככל שההון האנושי גבוה יותר יכולת הייצור גבוהה יותר.

ב. הסבר – 40%, סרטוט – 60%

השקעה נמוכה יותר גורמת לאבטלה בטווח הקצר – מעבר מנקודה A ל- B . ירידה בהון האנושי (בעקבות צמצום תקציב החינוך) ובהשקעות גורמת בטווח הארוך לנסיגה כלכלית, ועקומת התמורה יורדת.

עקומת התמורה

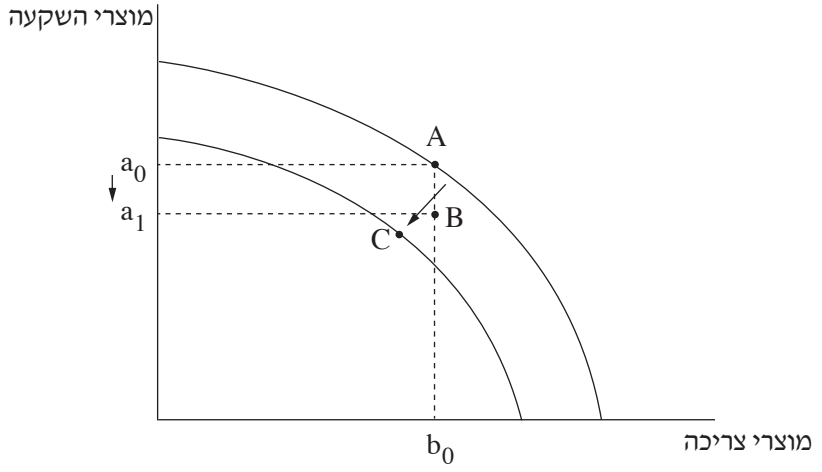

ג. הסבר – 40%, סרטוט – 60%

לוח הוראה הוא מוצר משלים לכיתה חדשה. אם יבנו פחות כיתות הביקוש ללוחות הוראה ירד – מעבר של עקומת הביקוש D_0 ל-D_1 . בנקודת שיווי המשקל החדשה גם המחיר נמוך יותר p_1 , וגם הביקוש נמוך יותר q_1 . הכנסות יצרני הלוחות ירדו מ- p_0q_0 ל- p_1q_1 .

שוק לוחות הוראה

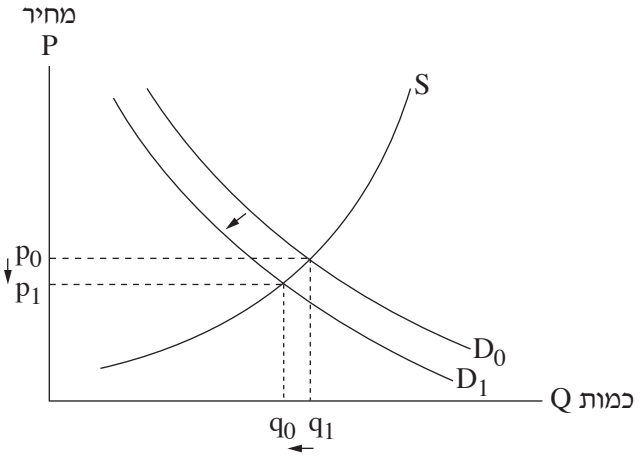

פרק שני

יש לענות על אחת מן השאלות 6–8.

6. א. הגדרה – 25%, דוגמה – 25%, מגמה – 30%, כינוי – 20%

(1) שער חליפין – מחיר של יחידת מטבע חוץ (מט"ח) ביחידת מטבע מקומי. לדוגמה, דולר אחד שווה 4 שקלים.

(2) המגמה היא עלייה של שער הדולר/ירידה של שער השקל. שינוי זה מכונה פיחות במטבע המקומי.

ב. הסבר – 30%, סרטוט – 40%, בנק ישראל – 30%

(1) שני הסברים חלופיים: ירידה בהיצע הדולרים (ירידה ביצוא/השקעות זרות), או עלייה בביקוש לדולר (עלייה ביבוא/ בהשקעות בחו"ל)

ירידה בהיצע הדולרים

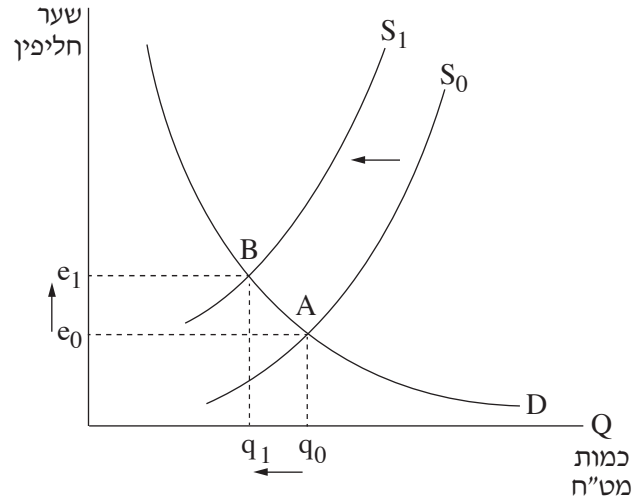

עלייה בביקוש לדולרים

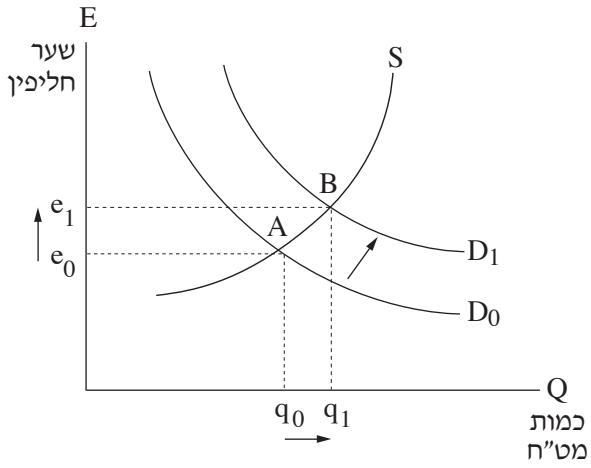

(2) בנק ישראל יכול לנקוט במדיניות מוניטרית מצמצמת – עלייה בשער הריבית, המגדיל את היקף השקעות הזרות בישראל (גידול בהיצע הדולרים). הגידול בהיצע הדולרים יעלה את שער השקל.

7. א. כל מושג – 30%, מגמה – 40%

(1) השקעה – תהליך יצירת הון פיזי והון אנושי למען העתיד (ויתור על צריכה בהווה לשם שיפור יכולת הייצור). תוצר מקומי גולמי (תמ"ג) – הערך הכספי של כל המוצרים שיוצרו ע"י גורמי ייצור במשק בשנה נתונה, ללא ניכוי הבלאי.

(2) בשנים 2015 – 2020 חלה מגמת גידול באחוז השקעות בתשתיות התחבורה מתוך התמ"ג אולם החל מ 2020 מתחילה מגמת ירידה באחוז ההשקעות בתשתית התחבורה מתוך התמ"ג.

ב. פריון העבודה – 20%, השינוי – 20%, הסבר – 20%, סרטוט – 40%

(1) פריון עבודה הוא תמ"ג לעובד או כמות התפוקה שמייצר עובד ביחידת זמן מסוימת. הירידה באחוז ההשקעות בתשתיות תחבורה עלולה להוביל לקשיים בניידות עובדים, לאובדן שעות עבודה, לקשיים של כוח עבודה מהפריפריה להגיע למרכזי התעסוקה ועוד. כלומר פריון העבודה עלול לרדת.

(2) הירידה בפריון העבודה תגרום לנסיגה כלכלית בטווח הארוך. אפשרויות היצור של המשק יצטמצמו, עקומת התמורה תרד שמאלה ולמטה.

עקומת התמורה

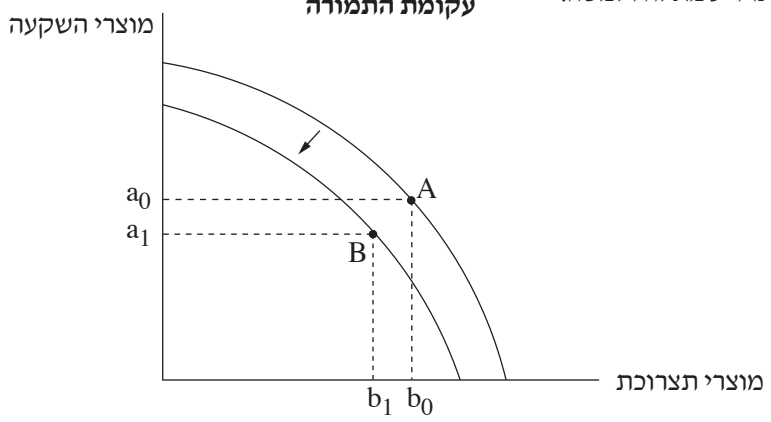

8. א. מושג – 50%, סיבה – 50%

(1) תופעת המחסור הוא הפער המובנה בין המשאבים והמקורות (גורמי ייצור) המוגבלים לבין הרצונות והצרכים הבלתי מוגבלים של בני האדם.

(2) ברחבי העולם קיים מחסור במוצרי מזון בשל תופעות מזג אוויר קיצוניות כגון שריפות ושיטפונות שפגעו פגיעה חמורה ביבולים של אורז וגידולי מזון נוספים. פגיעה זו מצמצמת משמעותית את כמות המזון בעולם כולו ומביאה למחסור.

ב. מושג – 20%, אורז – 20%, הסבר – 20%, סרטוט – 40%

(1) גמישות הביקוש הוא מידת השינוי בכמות המבוקשת ממוצר מסוים כתוצאה משינוי במחירו (אחוז השינוי בכמות המבוקשת / אחוז השינוי במחיר (בערך מוחלט)).

גמישות הביקוש לאורז קשיחה – מכיוון שבקטע מצוין שאורז הוא דגן חיוני וקריטי לתזונה של מיליארדי אנשים בעולם (מוצר מזון בסיסי).

(2) עקומת ההיצע לאורז S_0 זזה ל־ S_1 והמחיר עולה מ־ p_0 ל־ p_1. מכיוון שגמישות הביקוש לאורז <u>קשיחה</u> המחיר עולה בשיעור גדול יותר מהירידה בכמות, וסך הוצאות הצרכנים לאורז עולה מ־ p_0q_0 ל־ p_1q_1.

שוק האורז

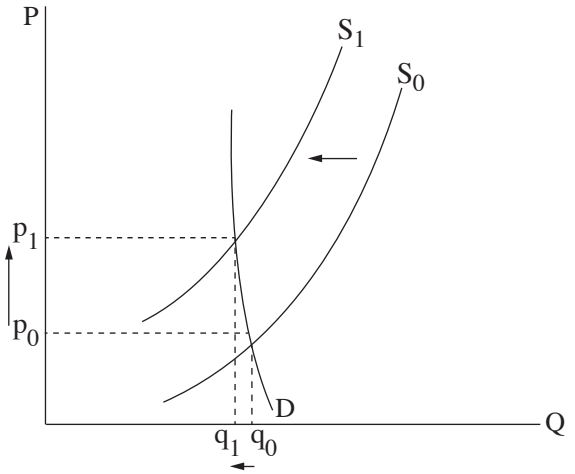

פרק שלישי

יש לענות על שתיים מן השאלות 9–14.

9. א. הסבר – 100%

צריכה פרטית היא סך ההוצאות של משקי הבית במשק לשימוש עצמי.

ב. הסבר – 40%, סרטוט – 60%

העלייה בטיסות לחו"ל מגדילה את הביקוש למט"ח ולכן עקומת הביקוש־ D_0 עולה ימינה ל־ D_1 . בנקודת שיווי משקל החדשה שע"ח עולה מ־ e_0 ל־ e_1 .

שוק מט"ח

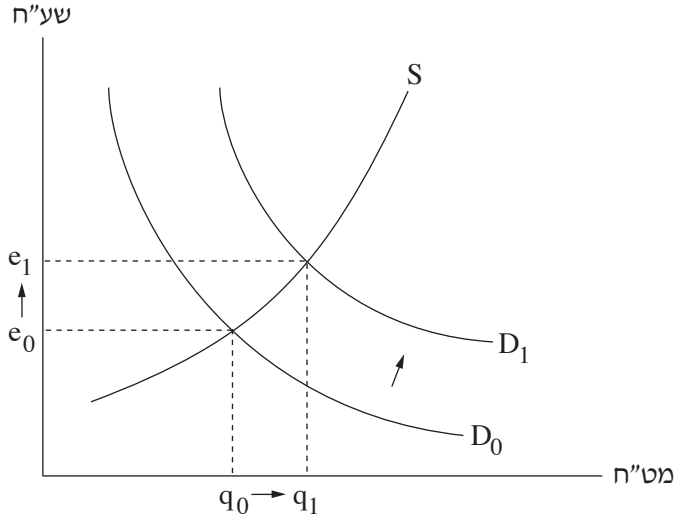

10. א. כל תנאי – 25%

- מספר רב של צרכנים ויצרנים
- אין התארגנות של יצרנים או צרכנים
- לכל יצרן וצרכן יש מידע מלא על המוצרים
- כל אחד מהיצרנים והצרכנים רואה את המחיר כנתון
- בכל שוק נמכר מוצר הומוגני אחד
- יש ניידות מלאה של גורמי יצור
- אין התערבות ממשלה בשווקים

ב. תנאי – 50%, תוצאה – 50%

תיאום המחירים – קרטל, מפר את התנאי של אין התארגנות של יצרנים או צרכנים. קרטל גורם לכך שהמחירים גבוהים ממה שהיה צריך להיות בשוק משוכלל.

11. א. הסבר – 100%

כשל השוק הוא כשל תחרות מסוג אוליגופול.

ב. השפעה – 100%

יבוא החלב יוריד את מחיר החלב כיוון שיגדיל את התחרות בשוק.

12. א. כל ערך – 50%

ערכים בעד: עזרה לחלשים/דאגה לביטחון הכלכלי של העובדים/העדפה מתקנת – שוויון.

ערכים נגד: יעילות כלכלית/שוק חופשי

ב. נימוק – 100%

בעד: שילוב עולים חדשים בתעסוקה עוזר לצמיחה כלכלית/ פחות קצבאות רווחה

נגד: פגיעה בעובדים המקומיים/ עובדים פחות מתאימים – פגיעה ביעילות

הערה: כל נימוק הגיוני מחומר הלימודים יתקבל.

13. א. הגדרה – 30% כל עקרון 35%

גלובליזציה היא תהליך שבו מידע מוצרים ובני אדם עוברים ממדינה למדינה.

עקרונות:

- הסרת מכסים ומגבלות על סחר בינלאומי
- הסרת מגבלות על תנועות הון בין המדינות
- הסרת מגבלות על כניסת מהגרי עבודה

ב. מאפיין – 100%

הסרת מגבלות על תנועות הון בין המדינות

14. א. הגדרה – 100%

שיפור טכנולוגי הוא שיפור ביכולת היצור של המשק בטווח הארוך.

ב. סרטוט – 60% הסבר – 40%

שיפור טכנולוגי מזיז את עקומת ההיצע מ־ S_0 ל־ S_1 , ועליה בשימוש מזיזה את עקומת הביקוש מ־ D_0 ל־ D_1 .

בשיווי משקל החדש הכמות תעלה מ־ q_0 ל־ q_1 .

המחיר ישאר ללא שינוי בהנחה שהשינוי בביקוש שווה לשינוי בהיצע.

כל הנחה אחרת תתקבל.

שוק מכשור רפואי

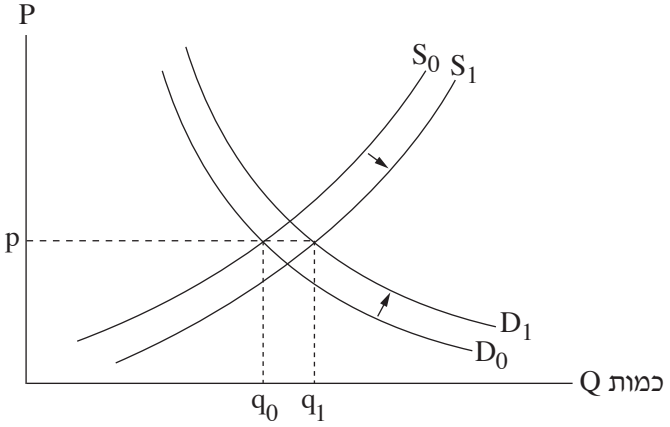

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך